

CÁCH MẠNG THÁNG TÁM VÀ SỰ PHÁT TRIỂN CỦA XÃ HỘI HỌC Ở VIỆT NAM

ĐẶNG CẢNH KHANH

Nếu lý luận của chủ nghĩa Mác-Lênin là ánh sáng cách mạng, là vũ khí tinh thần của giai cấp vô sản trong cuộc đấu tranh lật đổ chế độ tư bản, xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản thì nó cũng là kim chỉ nam cho cuộc cách mạng giải phóng dân tộc ở các nước thuộc địa và phụ thuộc. Những tư tưởng xã hội học mác xít ngày nay không chỉ chiếm ưu thế trong cuộc đấu tranh tư tưởng ở các nước tư bản phát triển mà còn thâm nhập mạnh mẽ, có ảnh hưởng ngày càng sâu xa ở tất cả các nước và các dân tộc bị áp bức.

Ở Việt Nam, khẩu hiệu của Lênin “vô sản tất cả các nước và các dân tộc bị áp bức đoàn kết lại” từ lâu đã vang lên với một sức hấp dẫn to lớn có ý nghĩa chiến đấu cách mạng mạnh mẽ. Sự thâm nhập của chủ nghĩa Mác-Lênin và tư tưởng xã hội học mác xít đã tạo ra bước ngoặt lịch sử quyết định những thắng lợi vĩ đại của cách mạng. Nó đánh dấu một thời đại mới, thời đại mà giai cấp công nhân Việt Nam mặc dầu còn non trẻ đã đứng lên nắm lấy vận mệnh của dân tộc, lãnh đạo phong trào cách mạng vì độc lập dân tộc và tiến bộ xã hội. Từ đây, tất cả các lực lượng tiến bộ trong nước đã tập hợp xung quanh giai cấp công nhân trong cuộc đấu tranh chống lại các thế lực đế quốc và phản động tay sai. Cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc mang một nội dung mới: độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội, giải phóng dân tộc gắn liền với giải phóng giai cấp.

Trên lĩnh vực tư tưởng, mâu thuẫn giữa hệ tư tưởng vô sản với hệ tư tưởng tư sản, giữa tư tưởng xã hội học mác xít với tư tưởng xã hội học tư sản, giữa lý luận cách mạng và lý luận phản cách mạng ở hoàn cảnh cụ thể của Việt Nam, biểu hiện trong cuộc đấu tranh quyết liệt của nhân dân Việt Nam dưới sự lãnh đạo của Đảng cộng sản Việt Nam thực hiện hai nhiệm vụ chiến lược mang ý nghĩa thời đại, giành độc lập dân tộc và tiến lên chủ nghĩa xã hội. Dưới ánh sáng của chủ nghĩa Mác-Lênin và tư tưởng xã hội học mác xít, lần đầu tiên trong lịch sử, xã hội Việt Nam đã được nghiên cứu, phân tích một cách sâu sắc và khoa học. *Bản án chế độ thực dân Pháp* và *Đường cách mệnh* của đồng chí Nguyễn Ái Quốc vừa là những văn kiện có tính chất cương lĩnh của phong trào công nhân và phong trào yêu nước, vừa là những tác phẩm mang tính chất xã hội học sâu sắc. Nếu *Bản án chế độ thực dân Pháp* đã phân tích một cách khoa học, chính xác và toàn diện xã hội Việt Nam đương thời, chỉ rõ mối quan hệ gắn bó giữa cách mạng giải phóng dân tộc và cách mạng vô sản thế giới.

Thì *Đường cách mệnh* đã vạch cho giai cấp công nhân và toàn thể dân tộc một lối thoát đúng đắn ra khỏi sự khủng hoảng về đường lối cách mạng. Sự ra đời của tác phẩm *Đường cách mệnh* là một đòn tấn công quyết liệt của giai cấp công nhân vào những tư tưởng tư sản, giành thắng lợi cho việc xác lập vai trò lãnh đạo cách mạng của tư tưởng vô sản. Tác phẩm *Đường cách mệnh* không chỉ dừng lại ở lý luận và cương lĩnh mà còn vạch ra những biện pháp và tổ chức lực lượng cách mạng cụ thể dựa trên cơ sở nghiên cứu những điều kiện xã hội đặc thù của Việt Nam.

Với một thế giới quan và một phương pháp luận đúng đắn, những người cộng sản Việt Nam đã vận dụng một cách tài tình những phương pháp xã hội học độc đáo để nghiên cứu cơ cấu xã hội, phân tích bản chất của giai cấp, vạch ra những biện pháp đấu tranh cụ thể trong từng giai đoạn cách mạng. Trên cơ sở phân tích sự ra đời và phát triển của giai cấp công nhân Việt Nam, tính chất non trẻ về số lượng và chất lượng của nó trong một nước nông nghiệp lạc hậu và thuộc địa, Đảng ta đề ra chủ trương “vô sản hoá”, đưa đảng viên về các nhà máy, hầm mỏ, đồn điền cùng lao động và ăn ở với công nhân. Phong trào “vô sản hoá” đã mang lại ý nghĩa và hiệu quả to lớn trong việc giác ngộ cách mạng cho giai cấp công nhân, đồng thời góp phần rèn luyện lập trường quan điểm cho những đảng viên trẻ xuất thân từ những thành phần khác. Nó góp phần đấu tranh chống lại những quan điểm cải lương, dân tộc tư sản và tiểu tư sản, làm cho “lập trường cách mạng giải phóng dân tộc của công nhân đã thắng lập trường giải phóng dân tộc của tư sản”⁽¹⁾.

Để có thể giành được thắng lợi cách mạng trong một nước nông nghiệp, Đảng ta cũng quan tâm rất nhiều tới việc nghiên cứu xã hội học những đặc điểm của giai cấp nông dân Việt Nam. Trong bản “Luận cương chính trị” của Đảng năm 1930, Đảng ta đã phân tích một cách sâu sắc bản chất cách mạng của người nông dân và những nhược điểm cần khắc phục ở họ. Trên cơ sở đó, Đảng ta luôn luôn coi trọng khối liên minh giữa công nhân và nông dân trong cuộc đấu tranh cách mạng, phân biệt rõ ràng bạn và thù, vạch ra được ranh giới giữa “một bên thì thợ thuyền, dân cày và các phần tử lao khổ, một bên thì địa chủ phong kiến, tư bản và đế quốc chủ nghĩa”⁽²⁾. Trong những công trình nghiên cứu xã hội học về người nông dân, tác phẩm *Vấn đề dân cày* của hai đồng chí Trường Chinh và Võ Nguyên Giáp có một ý nghĩa khoa học đặc biệt. Trong khi phân tích một cách sâu sắc điều kiện sinh sống và lao động của người nông dân dưới chế độ thực dân phong kiến, các tác giả đã trình bày những quan điểm mác xít về vấn đề liên minh công nông trong cách mạng dân tộc dân chủ, những chủ trương và đường lối của Đảng đối với người nông dân. Khẩu hiệu về “Độc lập dân tộc” và “Người cày có ruộng” do Đảng đề ra đã có sức lôi cuốn mạnh mẽ người nông dân vào phong trào cách mạng chung của giai cấp công nhân, dẫn tới thắng lợi của cuộc cách mạng tháng Tám vĩ đại.

Trong thời kỳ kháng chiến chống Pháp và kháng chiến chống Mỹ, những tư tưởng xã hội học mác xít đã có một ý nghĩa quan trọng trong việc nghiên cứu, tổ chức và đề ra những đường lối thích hợp trong từng giai đoạn kháng chiến. Sự phân tích đúng đắn bản chất của kẻ thù, việc củng cố khối đoàn kết toàn dân trong Mặt trận

⁽¹⁾ Lê Duẩn: *Một vài đặc điểm của cách mạng Việt Nam*. Nxb Sự thật, 1967, Tr.54.

⁽²⁾ *Luận cương chính trị của Đảng cộng sản Đông Dương*. Văn kiện Đảng 1930-1945, Tập I, Ban Nghiên cứu lịch sử Đảng Trung ương, 1977, Tr.63.

dân tộc thống nhất chống kẻ thù chung, đã cổ vũ động viên được sức mạnh tổng hợp của dân tộc trong cuộc kháng chiến. Đảng ta đã tập hợp được xung quanh giai cấp công nhân những lực lượng yêu nước bao gồm các đoàn thể nông dân, thanh niên, phụ nữ, học sinh, trí thức, các tổ chức tôn giáo và dân tộc... Những phương pháp đấu tranh cách mạng, những vấn đề có tính quy luật của cuộc chiến tranh nhân dân như sử dụng bạo lực cách mạng gồm một lực lượng chính trị quần chúng kết hợp với lực lượng vũ trang nhân dân là kết quả của việc phân tích, nghiên cứu một cách khoa học tình hình và đặc điểm cụ thể của đất nước.

Thắng lợi của cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước của nhân dân ta cũng là thắng lợi của việc vận dụng một cách sáng tạo những nguyên lý của chủ nghĩa Mác- Lênin vào hoàn cảnh cụ thể của Việt Nam, của việc áp dụng một cách khoa học phương pháp nghiên cứu, phân tích xã hội học mác xít. Đồng chí Lê Duẩn, Tổng bí thư ban chấp hành Trung ương Đảng trong khi tổng kết những bài học của cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước đã nhấn mạnh tới vai trò quan trọng của việc nhận thức và đánh giá đúng đắn tình hình và đặc điểm của cách mạng Việt Nam, việc đề ra những đường lối chính sách phù hợp với từng giai đoạn của cuộc kháng chiến. Tư tưởng cách mạng, sáng tạo của Đảng ta trong việc tiến hành đồng thời và kết hợp chặt chẽ hai cuộc cách mạng dân tộc dân chủ nhân dân ở miền Nam và cách mạng xã hội chủ nghĩa ở miền Bắc đã nói lên tính chất khoa học và nhạy bén của Đảng ta đối với tình hình cách mạng trong nước và ba dòng thác cách mạng trên thế giới. Trong giai đoạn này, hàng loạt những công trình nghiên cứu, phân tích có tính chất xã hội học của các đồng chí lãnh đạo Đảng và Nhà nước ta, của các nhà khoa học và quản lý đã có những đóng góp to lớn. Những tác phẩm nghiên cứu lý luận của đồng chí Lê Duẩn tập hợp trong bộ sách *Cách mạng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam*, những báo cáo chính trị do đồng chí đọc tại các kỳ Đại hội Đảng, vừa là những công trình lý luận sâu sắc vừa là những công trình xã hội học có giá trị khoa học to lớn.

Trong điều kiện của cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa hiện nay, vai trò phương pháp luận của những tư tưởng xã hội học mác xít càng có một ý nghĩa sâu sắc và toàn diện. Với phương pháp nhận thức và đánh giá đúng đắn cơ cấu xã hội, cơ sở giai cấp, tình hình đặc điểm kinh tế, chính trị, xã hội ở nước ta, Đảng ta đã đề ra những phương hướng đúng đắn để cải tạo và xây dựng chủ nghĩa xã hội trên phạm vi toàn quốc. Đảng ta đã xác định đúng đắn đặc điểm to lớn của nước ta là từ một nền kinh tế nông nghiệp lạc hậu dựa trên sản xuất nhỏ là chủ yếu tiến thẳng lên chủ nghĩa xã hội bỏ qua giai đoạn phát triển tư bản chủ nghĩa. Trên cơ sở nghiên cứu, điều tra một cách khoa học những đặc điểm trên Đảng ta tìm ra những quy luật phát triển của cách mạng xã hội chủ nghĩa ở nước ta, đề ra những đường lối, phương pháp và bước đi thích hợp. Những lý luận sáng tạo của Đảng ta trong việc tung cường vai trò lãnh đạo của giai cấp công nhân, thực hiện và phát huy quyền làm chủ tập thể của nhân dân lao động, xây dựng bộ máy Nhà nước vững mạnh là những đóng góp khoa học vào kho tàng lý luận của chủ nghĩa Mác-Lênin và tư tưởng xã hội học mác xít. Những quan điểm về việc “xây dựng xã hội nước ta thành một xã hội trong đó người làm chủ chân chính là cộng đồng xã hội, là tập thể nhân dân lao động có tổ chức, mà nòng cốt là liên minh công nông, do giai cấp công nhân lãnh đạo”⁽³⁾ chính là sự kết

⁽³⁾ Lê Duẩn: *Báo cáo chính trị tại Đại hội Đảng lần thứ IV*, Nxb. Sự thật, 1977, Tr.51.

hợp hài hòa giữa những truyền thống tốt đẹp của dân tộc ta với bản chất cách mạng của giai cấp công nhân và hệ tư tưởng mác xít. Nó có ý nghĩa khoa học và sáng tạo to lớn.

Quá trình đấu tranh cách mạng của giai cấp công nhân và nhân dân ta vì độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội cũng là quá trình thâm nhập ngày càng sâu sắc của hệ tư tưởng Mác-Lênin và những tư tưởng xã hội học mác xít vào mọi lĩnh vực của đời sống xã hội nước ta. Bởi vậy, thắng lợi của cách mạng nước ta cũng chính là thắng lợi của những tư tưởng khoa học và cách mạng của chủ nghĩa Mác-Lênin, của xã hội học mác xít, của mục tiêu: “tuyên truyền giáo dục chủ nghĩa Mác-Lênin và đường lối chính sách của Đảng, làm cho chủ nghĩa Mác-Lênin chiếm ưu thế tuyệt đối trong đời sống chính trị và tinh thần của toàn dân”⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ Lê Duẩn: Báo cáo chính trị tại Đại hội Đảng lần thứ IV, Nxb Sự thật, 1977, tr.51.